

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۲/۱۷

پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۱۹

فصلنامه مدیریت نظامی

سال بیست و چهارم، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۳

صص ۱-۲۴

مقاله پژوهشی

ارائه الگوی نظام‌مند مکتب تربیتی - اخلاقی سپهبد شهید علی صیاد شیرازی بر اساس روش داده بنیاد

محمد جلال ترکاشوند^{۱*}، حسین مهدیان^۲، حجت اله جهانی راد^۳

چکیده

دیدگاه‌ها و اندیشه‌های رهبران و نخبگان یک کشور می‌تواند نقشه راهی را در جهت تحقق اهداف و منافع ملی ترسیم نماید. در این میان مکتب سپهبد شهید علی صیاد شیرازی، ضرورت امروز کشور ما با توجه به هجمه‌های گسترده دشمن است و از آن می‌توان به‌عنوان الگوی عملی بخش‌های مدیریتی و اجرایی در کشور بهره گرفت. در همین راستا این پژوهش، شاخص‌های مکتب تربیتی و اخلاقی شهید سپهبد علی صیاد شیرازی در نظام ج.ا.ایران را مورد بررسی و تحلیل قرار داده است. پژوهش حاضر از نظر فایده و هدف از نوع تحقیقات کاربردی، از نظر رویکرد از نوع کیفی بر پایه پارادایم تفسیری و از نظر ماهیت و نوع مطالعه از نوع اکتشافی است. روش تحقیق این پژوهش «داده بنیاد» است که بر اساس آن و در راستای اهداف پژوهش به‌صورتی هدفمند و نظام‌مند به‌گونه‌ای که بتوان عصاره‌ی مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید علی صیاد شیرازی را استخراج، مفهوم‌سازی، مقوله‌سازی و سپس مدل‌پردازی نمود، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. در همین راستا، در مرحله اول، تعداد ۲۱۶ گزاره در قالب ۱۹۳ مفهوم استخراج شد. در مرحله دوم ۳۱ مقوله فرعی دسته‌بندی و احصاء گردیدند. در مرحله سوم بر اساس الگوی نظریه داده بنیاد و ۶ مقوله اصلی آن، مدل نظام‌مند مکتب تربیتی - اخلاقی شهید صیاد شیرازی در راستای مواجهه با جنگ پیچیده و ترکیبی سیاسی، اقتصادی و فرهنگی دشمن ارائه گردیده است.

واژه‌های کلیدی: شهید صیاد شیرازی، مکتب، مدل نظام‌مند، داده بنیاد

۱. استادیار گروه معارف و علوم سیاسی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه افسری امام علی (ع)، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

Jalaltorkashvand56@yahoo.com

۲. استادیار گروه معارف و علوم سیاسی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه افسری امام علی (ع)، تهران، ایران

Hmadian1358@jmail.com

۳. استادیار گروه امنیت دانشگاه فراهی، تهران، ایران

مقدمه

این پژوهش در پی ارائه الگوی نظام‌مند مکتب تربیتی- اخلاقی سپهبد شهید علی صیاد شیرازی است توضیح اینکه با وقوع انقلاب اسلامی و تأسیس نظام جمهوری اسلامی ایران، بازسازی هویت‌های فرهنگی و سیاسی به یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های سازمان‌های سیاسی- نظامی تبدیل شد و احیای ارزش‌های اسلامی و تربیت بر اساس مکتب قرآن و اهل‌بیت- در دستور کار قرار گرفته است (خوشطینت، ۱۴۰۰: ۷۸). تربیت معطوف به آدمی است و بنا دارد وضعیت وجودی او را به وضعیت مطلوب تبدیل کند. این امر سبب می‌شود وجود انسان و نحوه تعامل وی با شرایط سیاسی - اجتماعی پیرامونی‌اش به یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار در جریان تربیت تبدیل شود زیرا بدون شناخت انسان تربیت صحیح امکان‌پذیر نیست؛ بنابراین ارائه‌ی هرگونه طرحی برای اصلاح وضعیت موجود تربیتی، نیازمند شناخت عناصر وجودی انسان و آگاهی از چگونگی تأثیر و تأثرهای عوامل اجتماعی- فرهنگی بر ماهیت اوست. این می‌تواند زمینه ایجاد یک مکتب را شکل دهد که اصول و ارزش‌های آن ساختار تربیتی و شخصیتی انسان‌ها در یک جامعه رو به رشد را فراهم نماید (احمدی زند، ۱۴۰۰: ۸۳). از این رو، با مراجعه به مفهوم مکتب متوجه می‌شویم که مکتب هر چیز، بنیان و اساس آن چیز را مشخص می‌کند. به عبارت دیگر، مکتب مجموعه‌ای است که در ابتدا به تفسیر انسان و جهان می‌پردازد و سپس بایدها و نبایدهای انسانی را مشخص و معین می‌سازد. هم‌نیاز انسان را به جهان‌بینی مرتفع می‌کند و هم یک نظام ارزشی برای زیستن و چگونه زیستن ارائه می‌دهد. در واقع مکتب مجموعه جهان‌بینی و ایدئولوژی یک انسان است (ضیایی، ۱۳۹۰). در مکتب تربیتی اسلام مفهوم تربیت اخلاقی و شخصیتی انسان از منظر آیات و روایات اهل‌بیت بررسی می‌شود و این پژوهش قصد دارد مکتب تربیتی- اخلاقی سپهبد شهید علی صیاد شیرازی که ذیل و زیرمجموعه تربیت یافتگان مکتب انقلاب اسلامی است را مورد بررسی قرار دهد. شهیدانی همچون علی صیاد شیرازی از تربیت‌یافتگان مکتب انقلاب اسلامی هستند که توسط امام خمینی پایه‌گذاری و توسط امام خامنه‌ای به دوران اوج خود رسیدند. امیر سپهبد شهید علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش در زمان دفاع مقدس از چهره‌هایی هستند که بایستی از ایشان در آینده‌ای دور و نزدیک برای پرورش و آموزش نسل جوان موجود در سازمان نیروهای مسلح ج.ا. ایران و در پهنه راهبردی جبهه مقاومت، الگو و سرمشق ساخت که این امر همواره در بیانات امام خمینی (ره) و فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی) تبلور یافته و مورد تأکید بوده است. برای تبیین ویژگی‌های شخصیتی و نهادینه ساختن راه و روش و سلوک این شهید گران‌قدر و

والامقام ضروری است به حیات ارزشمند آن به چشم یک مکتب نگاه شود. فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی) نیز در خصوص سپهبد شهید صیاد شیرازی می‌فرماید: امیر سرافراز ارتش اسلام و سرباز صادق و فداکار دین و قرآن، نظامی مؤمن و پارسا و پرهیزکار، سپهبد علی صیاد شیرازی... (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۸/۱/۲۱). او «شهید صیاد شیرازی» انسانی صادق و ذاکر و خاشع و با اخلاصی بود که برای خدا کار می‌کرد و در دوران جنگ و بعد از جنگ وظیفه خود را انجام داد (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۸/۱/۲۳). در شرایط کنونی که کشورهای غربی با جنگ شناختی به‌عنوان یکی از زیرشاخه‌های عملیات روانی درصدد در هم شکستن روحیه و اراده کشورهای مستقل هستند (عراقی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۴۴)؛ و در این جنگ ذهن انسان اصلی‌ترین میدان نبرد است و از تیر، تفنگ، تانک و موشک و... خبری نیست (Baris, ۲۰۲۳). لذا، تبیین ابعاد شخصیتی و تربیتی و شاخصه‌های برجسته اخلاقی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی شهید نامبرده در قالب مکتب آن امری حائز اهمیت بالا و ضروری به نظر می‌رسد. بر این اساس، مسئله اصلی این پژوهش پی بردن به مولفه‌ها و ابعاد مکتب سپهبد شهید علی صیاد شیرازی و ارائه الگوی نظام‌مند مکتب تربیتی- اخلاقی ایشان است. در همین راستا این پژوهش با مدنظر قرار دادن مسئله فوق در پی شناسایی و استخراج مفاهیم برجسته و تعیین شاخص‌های اصلی تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید علی صیاد شیرازی برای طراحی الگوی «نظام‌مند» در خصوص مکتب ایشان است. از این‌رو هدف این پژوهش؛ «طراحی الگوی «نظام‌مند» شاخص‌های اصلی تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید علی صیاد شیرازی برای طراحی الگوی «نظام‌مند» در خصوص مکتب ایشان است.

پیشینه پژوهش

با بررسی‌های صورت گرفته مشخص گردید در خصوص مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی، کارهای متعددی با عنوان ذکرشده صورت نگرفته است، اما برخی از پژوهش‌ها در خصوص شهید صیاد به شرح ذیل است:

هاشمی شیخ شبانی و کشاورز شکری (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی راهبردهای فرماندهی شهید علی صیاد شیرازی در دوران دفاع مقدس» به این نتایج می‌رسد که شهید صیاد شیرازی به واسطه طراحی و برنامه‌ریزی دقیق عملیات‌ها، کنترل و سازمان‌دهی امور جبهه، تخصص و نبوغ نظامی و فرماندهی خود باعث موفقیت‌های چشمگیری در دوران پرافتخار دفاع مقدس شد.

ابوالفضل پاسبان (۱۳۹۴) در مقاله ای با عنوان «شیوه‌های مدیریت و رهبری نظامی شهید سپهبد صیاد شیرازی در جنگ و تطبیق آن با آموزه‌های اسلامی» مدیریت و رهبری نظامی شهید صیاد شیرازی را در دوران دفاع مقدس بررسی و ویژگی‌های مدیر و فرمانده در اسلام را با شیوه‌های فرماندهی و مدیریت شهید صیاد شیرازی مقایسه کرده و نتیجه می‌گیرد که شیوه مدیریت و فرماندهی شهید صیاد شیرازی، نمونه یک فرمانده موفق، مکتبی و ولایتمدار است و تطابق حداکثری با آموزه‌های اسلامی دارد.

راهیل جلیلیان (۱۳۹۹) در مقاله «بررسی زندگی نامه سپهبد شهید علی صیاد شیرازی» به این نتیجه می‌رسد که ویژگی‌های اخلاقی چون ولایت مداری، اخلاص، مردمی بودن و ... سبب گردیده تا ایشان به‌عنوان یکی از فرماندهان ممتاز نظامی-اخلاقی و مذهبی به ملت ایران معرفی و در تاریخ پر حماسه ملت شهید پرور و قدر شناس ایران اسلامی همواره ثبت گردند.

سید ناصر حسینی (۱۳۹۹) در مقاله ای با عنوان «نقش شهید صیاد شیرازی در سه مقطع حساس از جنگ ایران و عراق به‌عنوان انسجام دهنده نیروهای مسلح» درصدد است تا نقش ایشان را به‌صورت گذشته‌نگر در سه مقطع آغاز سال دوم جنگ (دفع تجاوز)، مرحله سوم عملیات بیت‌المقدس (آزادی خرمشهر) و عملیات مرصاد (پایان جنگ ایران و عراق) را به‌عنوان کسی که توانست اتحاد و انسجام را به نیروهای مسلح برگرداند، منطبق بر اسناد و روایات شخصیت‌های مطلع و کارشناسان و شاهدان دوران دفاع مقدس و خاطرات منتشرشده آن شهید بررسی و بازشناسی نماید.

فیروزگاه و بهرامی خوشکار (۱۳۹۸) در مقاله «مکتب امام و دولت» به این نتیجه می‌رسند که جمعی از فرزندان عرصه فقاقت تشکیل حکومت و ولایت فقیه را از بدیهیات فقه شیعه دانسته و کثیری از فقها ادعای اجماع بر ثبوت آن نموده و برخی دیگر به معروف و یا مشهور بودن و یا بی‌اشکال بودن آن تأکید ورزیده‌اند.

سجادی انصاری و احمدی (۱۳۸۹) در مقاله «شهید صیاد شیرازی، نبوغ و خلاقیت در به‌کارگیری دانش نظامی» به بررسی نبوغ و دانش نظامی شهید صیاد شیرازی پرداخته و نتیجه می‌گیرند که بزرگ‌ترین و برجسته‌ترین هنر شهید صیاد شیرازی این بوده که پیوسته بافهم عمیق از وضعیت، با به‌کارگیری آموخته‌های نظامی خود بهترین تصمیم ممکن را گرفته و سپس، دست به اقدام می‌زد؛ به همین دلیل، بیشتر تصمیمات و اقدامات وی با موفقیت همراه می‌شده است.

علوی و اسماعیلی (۱۳۹۷) در مقاله «فرماندهی مطلوب از دید اسلام» درصدد هستند با استفاده از روش کیفی فراترکیب و آنتروپی شانون، بعد از تحلیل ۱۳ شناسه و دسته‌بندی آن‌ها در ۹۳ مقوله و ۱ طبقه اصلی، مؤلفه‌های معنوی، مدیریتی، نظامی، رفتاری و فردی را مؤلفه‌های فرماندهی مطلوب از دید اسلام و بیانات مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی) بیان کرده و بعد معنوی را مهم‌ترین عامل دانسته‌اند.

درمجموع، بررسی ادبیات و پیشینه موضوع بیانگر این است که پژوهش حاضر در موارد زیر با تحقیقات قبل از خود متمایز است: تاکنون پژوهشی که هم از نظر موضوعی و هم از نظر چارچوب نظری با موضوع و چارچوب این پژوهش کار شده باشد یافت نشد؛ برخی از پژوهش‌ها فقط به مباحث نظری پرداخته‌شده؛ برخی دیگر علاوه بر چارچوب نظری وارد مباحث مصداقی شده‌اند اما با موضوع این پژوهش متفاوت هستند. عده‌ای از تحقیقات انجام‌شده هم که روی مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی کارکرده‌اند از نظر روش‌شناسی با این پژوهش متمایز هستند. درنهایت می‌توان گفت پژوهش حاضر به‌صورت خاص در پی طراحی الگوی نظام‌مند مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید علی صیاد شیرازی است که تاکنون سابقه‌ای مشابه آن یافت نشده است.

مبانی نظری

الف - مکتب

در پی رنسانس در مغرب زمین، از یک‌سو تحولات فلسفی و اجتماعی به وقوع پیوست و از سوی دیگر تحولات علمی و صنعتی پدید آمد. به دنبال آن، نگرش‌ها و گرایش‌هایی در جامعه رخ نمود و این گرایش‌ها صرفاً به رشته‌های علمی محدود نماند، بلکه عرصه‌های گوناگون اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، هنری و ادبی را در بر گرفت. غربیان برای هریک از این گرایش‌ها، واژه (school) را برگزیدند که معادل آن را در زبان عربی و فارسی، (مدرسه) و (مکتب) قرار دادند (دیویس، ۱۳۸۷). واژه «مکتب» در ادبیات فارسی به معنای مدرسه و معادل انگلیسی آن School است. این اصطلاح علی‌رغم کاربرد و استفاده مکرر آن در جامعه ایرانی از شفافیت و ضابطه‌مندی لازم برخوردار نیست و تعریف دقیق و روشنی برای آن وجود ندارد. به لحاظ واژگانی مکتب هم به معنای مصدر میمی یعنی کتابت و نوشتن به کار می‌رود، هم به معنای اسم زمان (زمان نوشتن) و هم به معنای اسم مکان (مکان نوشتن). در زبان عربی و فارسی، مکتب بیشتر به معنای اسم مکان (مکان نگارش و آموزش علم) به‌کاررفته است

هدایتی، ۱۳۹۱). در ادبیات سیاسی مکتب را مجموعه‌ای تعریف می‌کنند که به تفسیر انسان و جهان پرداخته و سپس بر اساس آن بایدها و نبایدهای انسانی مشخص و معین می‌گردد. در واقع مکتب مجموعه جهان‌بینی و ایدئولوژی یک انسان است (آقانظری و همکاران، ۱۳۹۷). شهید مطهری مکتب را معادل «ایدئولوژی» دانسته و آن را مجموعه‌ای منظم و روشمند از گزاره‌هایی تعریف می‌کند که خطوط کلی و اصلی زندگی انسان را نشان می‌دهد (مطهری، ۱۳۸۹). رهبر معظم انقلاب نیز مکتب را در معنای عام خود برای توصیف «نظام فکری و عملی در جهت رفع نیازهای زندگی بشر» و در معنای اخص «دین و آیین» خداوند که از طریق پیامبر به دست بشر رسیده است تعریف نموده‌اند (نجاران طوسی، ۱۳۹۹).

در این پژوهش مقصود ما از مکتب مجموعه افکار و آرای منسجم و نظام‌مندی است ضمن دربرداشتن ویژگی الهام بخشی برای دیگران و ارائه دستورالعمل، دارای حدود و ضوابط مشخصی است که آن را از سایرین متمایز می‌سازد. همچنین مقصود از مکتب امام خمینی (ره) و مکتب شهید صیاد شیرازی نظام فکری، عقیدتی، ارزشی، رفتاری، سبک و روش زندگی و عمل این شخصیت‌ها در طول حیات آن‌ها است.

ب- مکتب سازی در انقلاب اسلامی

امام خمینی (ره) را به حق باید بزرگ‌ترین احیاگر دین و تفکر دینی و سیاست دینی و معنویت در جهان معاصر و معمار و پایه‌گذار انقلاب اسلامی ایران و انقلاب‌های اسلامی آینده در سطح دنیای اسلام دانست. او در فلسفه و عرفان، شعر و ادب، فقه و تفسیر قرآن، کلام و سیاست و کلاً معارف اسلامی خیره و صاحب‌نظر بود (ذاکری، ۱۳۹۸)؛ به اعتراف تاریخ امام خمینی (ره) تنها فقیه و عالم شیعه‌ای است که اندیشه مکتب را در قالب (حکومت اسلامی و ولایت فقیه) به شکل گسترده مورد مطالعه قرار داده و برای اثبات آن به تلفیق عقل و نقل تمسک جسته است و در نهایت این مسئله را هم از جنبه نظری و هم از جنبه عملی وارد عرصه اجتماع نموده است (صادقی، ۱۴۰۲). نظر می‌رسد اصول مکتب آن حضرت ضمن ریشه داشتن در افکار مکاتب فلسفی، کلامی، عرفانی و فقهی گذشته از حوزه‌های مختلف مشایخی، اشراقی و اصولی، محدود و متوقف در هیچ‌یک از آنان نشده و در عین حال که عمیقاً سنتی و طرفدار حفظ اصول، ارزش‌ها و سنت‌های اصیل اسلامی بود، به هیچ‌وجه محافظه‌کار و سنت‌گرا و گذشته‌نگر و بنیادگرا نبود. او با دیدی عقلی، استدلالی، اجتهادی و نوآورانه و با هوشیاری، شجاعت و درایت تمام، متوجه حال و آینده بود. یکی از آثار و برکات انقلاب اسلامی مکتب سازی در آن است. معمار این مکتب سازی امام خمینی (ره) هستند. امام خمینی (ره) پس از پنج دهه حکومت پهلوی‌ها در ایران که در آن دین از سیاست جدا گشت و با مظاهر دینی در امور اجتماعی و

سیاسی مخالفت گردید یک‌بار دیگر مکتب اسلام را احیا و بر پایه آن نظام اسلامی را مستقر نمود (فراتی، ۱۳۷۸).

امام خمینی (ره) در طول مبارزات پیروزی انقلاب اسلامی نقطه خلاً زندگی شهروندان ایرانی و نظام سیاسی را نپرداختن به هویت اسلامی و دور شدن از آن، تحت تأثیر القائنات و اندیشه‌های غربی (کمونیسم و لیبرالیسم) دیدند به همین خاطر کوشیدند تا مفهوم مکتب اسلام و مکتب اهل‌بیت را در جامعه ایرانی احیا نمایند. معظم له در تشریح وضعیتی که جامعه ایرانی در آن گرفتار آمده بود فرمودند: «مع الاسف ما گم کردیم اسلام را؛ آن اسلامی که الان دست ماست به‌کلی از سیاست جدایش کردند. سرش را بریدند. آن چیزی که اصل مطلب است از آن بریدند و جدا کردند و مابقی‌اش را دست ما دادند. همان ما را به این روز نشانده است که ما نمی‌شناسیم سر اسلام را... ما تا پیدا نکنیم اسلام را تا همهٔ مسلمین پیدا نکنند اسلام را، نمی‌توانند به مجد خودشان برسند» (امام خمینی، جلد ۱۰).

ایشان اسلام را مکتب تحرک معرفی نموده و معتقد بودند: «اسلام مکتب تحرک است و قرآن کریم کتاب تحرک، تحرک از طبیعت به غیب، تحرک از مادیت به معنویت، تحرک در راه عدالت، تحرک در برقراری حکومت عدل و مع‌الأسف آن‌هایی که می‌خواستند شرق را غارت کنند و ملت‌های اسلامی را به اسارت بکشند، آن‌ها تبلیغاتی کردند که حتی خود شرقی‌ها هم آن‌هایی که غافل بودند از اسلام و از مکتب‌های توحیدی، باورش‌شان آمد» (باقری دولت‌آبادی، ۱۴۰۰).

واقعیت این است که امام خمینی (س) فراتر از احیای دین و پیراستن آن از خرافه‌ها و زنگارها، آن‌طور که در بنیادگرایی مطرح است، درصدد نشان دادن توانایی اسلام در پاسخگویی و حل و رفع مسائل و مشکلات مبتلابه مسلمین در آن دو محور اصلی انحطاط داخلی و مسئلهٔ غرب در ابعاد مختلف بود. او در عین اینکه همانند بنیادگرایان، شعار بازگشت به اسلام اصیل و «ناب محمدی» (موثقی، ۱۳۹۷) و اصول و ارزش‌های فراموش‌شدهٔ آن و الگوهای صدر اسلام را سر می‌داد، ولی با مایه‌های عقلی، فلسفی و اجتهادی نوآورانه، خواهان احیای تفکر دینی و دگرگونی اساسی و بنیانی و رادیکال در روابط و مناسبات حاکم و تغییر انقلابی وضع موجود و در پیش گرفتن راهی مستقل و اسلامی، برای نوسازی و توسعه به‌منظور نیل به وضع مطلوب و جامعه و دولت آرمانی نیز بود. امام خمینی (ره) نهضت اسلامی خود را بر پایه مکتب اهل‌بیت (ع) بنا کردند و در پرتو این مکتب نظام اسلامی را تأسیس نمودند. در همین مکتب بود که درس آزادگی، عشق به شهادت، توجه به ارزش‌ها، درهم تنیدگی معنویت و سیاست، استقلال و

آزادی، معنویت و تقوا، عدالت اجتماعی، انسانیت و ارزش‌های انسانی، اتکا و اعتماد به کمک خداوند و در یک کلام حاکمیت دین و تفکر توحیدی به انقلابیون آموخته شد (زارعی، ۱۴۰۰).

در حقیقت باید گفت کاری که امام خمینی (ره) در ایران انجام داد و او را از سایر رهبران انقلابی در جهان متمایز ساخت این بود که دست به نوعی مکتب سازی زد. مکتبی که جاودان ماند و همچنان در حال رشد و بالندگی است. اگر افکار و اندیشه‌های انقلابی کاسترو، لنین، مارکس، مائو و ... تنها در دوره انقلاب‌ها برجسته و دنبال گردیدند و در آن شخصیت‌ها محدود ماندند. مکتبی که امام خمینی برپا ساخت از درون آن مکتب‌های دیگری همچون مکتب آیت‌الله خامنه‌ای و مکتب شهید صیاد شیرازی متولد شد. مکتب‌هایی که همپای زمان در حال رشد و بالندگی است و برحسب مقتضیات زمان و مکان به بازتولید خود پرداخته و برای مشکلات پیش روی جمهوری اسلامی راهگشایی ملی نماید.

اهمیت و ضرورت پژوهش

بررسی و تحلیل مکتب شخصیت‌های سیاسی - نظامی از اهمیت بسیاری برخوردار است. این مکتب‌ها به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر در شکل‌دهی به سیاست‌ها، تصمیمات و رفتارهای افراد و سازمان‌ها در حوزه‌های سیاسی و نظامی شناخته می‌شوند. این پژوهش قصد دارد مکتب تربیتی - اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی که زیرمجموعه‌ی مکتب انقلاب اسلامی است را مورد بررسی قرار دهد. شهید صیاد شیرازی از تربیت‌یافتگان مکتب انقلاب اسلامی است که توسط امام خمینی پایه‌گذاری و توسط امام خامنه‌ای به دوران اوج خود رسیده است. بررسی و تحلیل مکتب شخصیت‌هایی مانند سپهبد شهید صیاد شیرازی به ما کمک می‌کند تا درک و پیش‌بینی بهتری از شخصیت ایشان داشته باشیم و شناخت چگونگی شخصیت‌های سیاسی و نظامی او کارکنان نیروهای مسلح را در انتخاب این امیر ارتش به‌عنوان الگوی حسنه رفتار کردار و شخصیت نظامی یاری می‌نماید. بررسی مکتب سپهبد شهید صیاد شیرازی به کارکنان نیروهای مسلح این امکان را می‌دهد که الگوهای شخصیتی و عملکردی آن‌ها را درک نموده و از آن برای در پیش گرفتن روش و منش صحیح خدمتی یاری‌جویند. همچنین اجرای این پژوهش به سازمان‌ها و کارکنان نیروهای مسلح کمک می‌کند تا با الگوگیری از شخصیت سیاسی و نظامی آن‌ها در چالش‌ها و موقعیت‌های خطیر سربلند بیرون آیند. در نتیجه بررسی و تحلیل مکتب سیاسی - نظامی سپهبد اخلاص صیاد شیرازی به‌عنوان یک ابزار مهم در فهم شخصیت، تصمیمات و رفتار و عملکرد آن‌ها از اهمیت بسزایی برخوردار است. در مجموع می‌توان گفت اجرای این پژوهش در خصوص مکتب سپهبد شهید صیاد شیرازی به دلایل زیر از اهمیت بالایی برخوردار است:

۱. افزایش دانش: اجرای پژوهش در خصوص تحلیل مکتب سپهبد شهید صیاد شیرازی به سازمان‌های نیروهای مسلح جمهوری اسلامی کمک می‌کند تا دانش بیشتری درباره رفتار و تصمیمات این شخصیت‌ها کسب نمایند. این دانش می‌تواند به نیروهای مسلح در شناخت بهتر رفتار و عملکرد آن‌ها کمک نماید.

۲. تدوین سیاست‌ها و استراتژی‌ها: اطلاعات حاصل از پژوهش‌های تحلیل مکتب سپهبد شهید صیاد شیرازی می‌تواند به سازمان‌های نیروهای مسلح کمک کند تا سیاست‌ها و استراتژی‌های خود را بر اساس شناخت شکل‌گرفته از این شخصیت‌ها و مکتب آن‌ها تدوین کنند.

۳. توسعه استراتژی‌های نظامی: اجرای پژوهش در خصوص مکتب سپهبد شهید صیاد شیرازی به سازمان‌های نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران کمک می‌کند تا استراتژی‌های مناسب برای پاسخ به چالش‌ها و فرصت‌های نظامی را تدوین کنند و عملکرد بهینه خود را بهبود بخشند.

۴. شناخت اصولی و علمی و قاعده‌مند مکتب سپهبد شهید صیاد شیرازی

۵. تبیین منظومه فکری ایشان جهت پیاده‌سازی هوشمندانه این مکاتب

۶. الگوسازی بر پایه مبانی تربیتی جهت جوانان به خصوص نسل جوان جامعه نظامی کشور و حتی سایر دستگاه‌های حاکمیتی و دولتی

۷. اقدام اثرگذار و ماندگار در معرفی سپهبد شهید صیاد شیرازی

۸. بهره‌گیری از چارچوب زندگی سپهبد شهید صیاد شیرازی در قالب تدوین مکتب ایشان. همچنین، این پژوهش از این حیث ضرورت دارد که امیر سرافرازی که در تمامی عرصه‌های مختلف نظام و انقلاب اسلامی برحسب ضرورت، همه سختی‌ها را برای خدمت به مردم و کشور بی‌منت به جان می‌خرد و باروحیه ولایت‌مداری و انقلابی از هیچ کوششی دریغ نکرد و به‌درستی مکتب او چراغ راه هدایت و مسیر عزت و سعادت گردید؛ بنابراین بررسی ابعاد مختلف زندگی، خدمات، مبارزات و ایثار و فداکاری‌های این شهید بزرگوار در راه دین و ارزش‌های انقلاب، همه سراسر درس‌آموز است که باید همواره به نحو مناسب برای مردم و جوانان ترسیم و برای ترویج آن اقدامات لازم توسط نهادها و رسانه‌های گروهی در درون سازمان صورت گیرد. لذا، در بیان ضرورت پژوهش می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. انفعال، سستی و رخوت در شناخت و معرفی سپهبد شهید صیاد شیرازی به نسل‌های آینده

۲. عدم آگاهی از چارچوب و قاعده فکری سپهبد شهید صیاد شیرازی

۳. عدم بهره‌گیری از الگوهای شناخته‌شده و برجسته در تربیت نسل جوان

۴. عدم ادای دین به مقام شامخ شهیدان به جهت فراهم نساختن موجبات سیر تحول شخصیتی سایر افراد مستعد در مسیر ایشان

روش پژوهش

نوع و روش تحقیق

روش تحقیق این پژوهش توصیفی-تحلیلی با رویکرد تحلیل کیفی است که در آن برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نظریه «داده بنیاد» استفاده می‌شود. این مطالعه از نظر هدف، اکتشافی و به دنبال ایجاد دانش و بصیرت و درک بهتر از پدیده مورد بررسی است.

روایی و پایایی تحقیق

در خصوص روایی این پژوهش مفاهیم، مقوله‌ها و درنهایت مدل ارائه شده پس از تبادل نظر با تعداد ۸ نفر از صاحب نظران در حوزه‌های مرتبط به دست آمده و دیدگاه‌های اصلاحی آن‌ها نیز اعمال گردیده است. در خصوص پایایی نیز، هر سه گام ۱- کدگذاری باز ۲- کدگذاری محوری و ۳- کدگذاری انتخابی متن خوانش شده بیانات، توسط سه نفر از پژوهشگران در مراحل مختلف کدگذاری، استخراج مفاهیم و احصاء مقوله‌ها صورت گرفته و نتایج به دست آمده باهم همپوشانی کاملی داشته است. لازم به ذکر است در استخراج و احصاء مفاهیم و مقوله‌های به دست آمده، دیدگاه تکمیلی ۶ نفر از صاحب نظران لحاظ گردیده است.

بیکره تحقیق

پژوهش حاضر بر مبنای شاخص‌های اصلی تربیتی و اخلاقی مکتب سپهبد شهید علی صیاد شیرازی صورت گرفته است.

متغیرهای تحقیق

این پژوهش از نوع اکتشافی و استقرایی بوده که به صورت کیفی با روش داده بنیاد انجام شده است، اما در کلیت پژوهش شاخص‌های اصلی تربیتی و اخلاقی مکتب سپهبد شهید علی صیاد شیرازی، به عنوان متغیرهای تحقیق مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و برای ارائه مدل از آن‌ها استفاده شده است.

ابزارهای گردآوری اطلاعات

ابزار گردآوری داده‌های پژوهش حاضر، شامل فیش برداری (کتابخانه‌ای)، استفاده از مراجع و منابع علمی و همچنین دیدگاه مسئولان مربوطه از وبگاه‌های رسمی و معتبر مورد خوانش قرار گرفته و از طریق سازمان دهی و ارتباط داده‌ها با یکدیگر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش روش داده بنیاد است. در همین راستا برای فرایند تجزیه و تحلیل و الگوسازی، سه گام صورت می‌گیرد:

۱- در گام اول (کدگذاری باز)؛ خواندن و مطالعه دقیق بیانات و اندیشه‌ها، فیش‌برداری مطالب و مفاهیم مهم و کدگذاری باز آن‌ها برای تعیین مفاهیم شاخص حاوی پیام صورت گرفته است. کاری که در این مرحله صورت گرفته بخشی از تحلیل است که با عنوان کدگذاری باز یا اولیه شناخته می‌شود و در آن مفاهیم اصلی بیانات شناسایی شده است. در این مرحله ۱۹۳ کد (در قالب مفهوم) از طریق پرسیدن سؤالات و انجام مقایسه‌ها شناسایی و استخراج شده است.

۲- گام دوم (کدگذاری محوری)؛ بازخوانی و سؤال کردن درباره‌ی مؤلفه‌های شاخص، انجام مقایسه، فکر کردن و کدگذاری محوری و تعیین مقوله‌ها برای ترسیم و طراحی الگو است. در این مرحله از پژوهش حاضر تعداد ۳۱ مقوله فرعی به دست آمده است. در این مرحله با توجه به عناصر نظریه داده بنیاد (شرایط علی، پدیده محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، پیامدها و راهبردها) پدیده محوری تعیین، ارتباط سایر عناصر با آن مشخص و گزاره‌های حکمی (قضایا) پژوهش بیان گردیده است. گزاره‌های حکمی فرضیه‌هایی است که روابط بین مقوله‌ها و عناصر با پدیده محوری را در الگوی ارائه شده روشن می‌کنند (شکل ۲).

«شرایط علی»: مقوله‌هایی مربوط به شرایطی که بر مقوله محوری تأثیر می‌گذارند؛

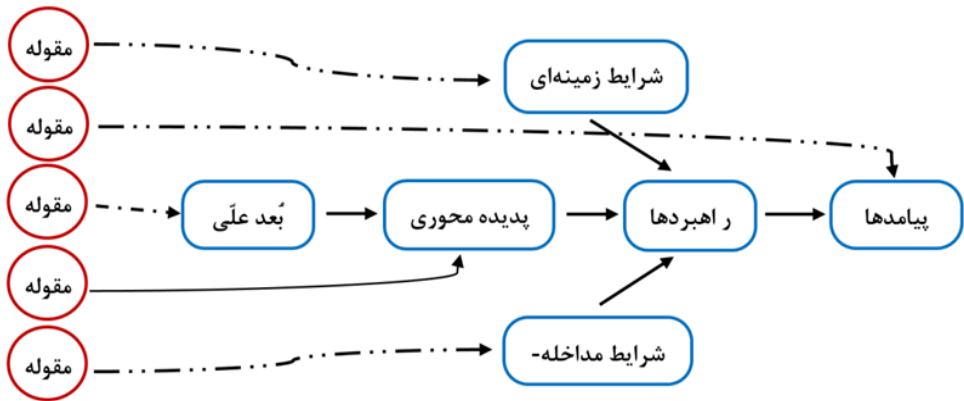
«زمینه»: شرایط عامی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند؛

«مقوله محوری»: یک صورت ذهنی از پدیده‌ای که اساس فرآیند است؛

«شرایط مداخله‌گر»: شرایط خاصی که بر راهبردهای تأثیر می‌گذارند؛

«راهبردها»: کنش‌ها یا برهم‌کنش‌های خاصی که از پدیده محوری منتج می‌شود؛

«پیامدها»: خروجی‌های حاصل از استخدام راهبردها (مهدیان و ترکاشوند، ۱۴۰۱: ۶۷).

شکل ۱: مدل پارادایمی کدگذاری محوری (مهدیان و ترکشوند، ۱۳۹۹: ۱۱۲)

۳- گام سوم (کدگذاری انتخابی)؛ برای تفسیر و تبیین الگو و مدل استخراج شده است. در این سطح سعی شده است با کنار هم نهادن مقوله‌ها حول مقوله محوری، به‌عنوان مضمون اصلی یک روایت تئوریک برای پدیده ارائه‌شده و ضمن آن، حول‌وحوش این رشته اصلی، بین مفاهیم و مقوله‌ها، ارتباطی نظام‌مند ایجاد شود و مدل نظام‌مند ترسیم و ارائه گردیده است.

یافته‌های پژوهش

مرحله اول: کدگذاری باز شامل (استخراج کدها و احصاء مفاهیم) در این بخش از پژوهش در راستای اهداف پژوهش یعنی: «طراحی الگوی «نظام‌مند» مکتب تربیتی و اخلاقی شهید صیاد شیرازی» به‌عنوان هدف نهایی و اصلی پژوهش و عنوان اهداف مقدماتی و فرعی پژوهش یعنی:

۱- شناسایی و استخراج مفاهیم برجسته مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی
 ۲- تعیین مقوله‌های اصلی مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی؛ بیانات و مکتوبات شهید صیاد شیرازی به‌صورتی هدفمند و نظام‌مند به‌گونه‌ای که بتوان عصاره اندیشه شهید صیاد شیرازی را استخراج، مفهوم‌سازی، مقوله‌سازی و سپس مدل‌پردازی نمود، مورد خوانش قرار گرفته است.

در همین راستا در مرحله اول در راستای کدگذاری باز شاخص‌های تربیتی و اخلاقی مکتب سپهبد شهید صیاد شیرازی، فیش‌برداری مطالب و کدگذاری باز آن‌ها برای تعیین مفاهیم شاخص حاوی پیام صورت گرفته است. در این مرحله تعداد ۲۱۶ گزاره در قالب ۱۹۳ مفهوم

استخراج گردیده است.

مرحله دوم: کدگذاری محوری

در این مرحله مقوله‌ها و مفاهیم مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی احصاء گردیدند. مقوله‌های اصلی مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی عبارت‌اند از:

۱- تواضع و فروتنی ۲- تقید به ارزش‌های دینی ۳- شهید صیاد و جوانان ۴- فرماندهی و نبوغ نظامی ۵- مدیریت جهادی ۶- تصمیم‌گیری در شرایط بحرانی ۷- اخلاص و معنویت ۸- انگیزه و تخصص ۹- توان سازمان‌دهی ۱۰- توانایی در ایجاد هماهنگی برون‌سازمانی ۱۱- برنامه‌ریزی عملیاتی ۱۲- ولایت مداری ۱۳- پافشاری بر اصول و موازین دین مبین ۱۴- ساده زیستی ۱۵- حساسیت در استفاده از بیت‌المال بر اساس روش تحقیق و تجزیه و تحلیل صورت گرفته در این پژوهش یافته‌های زیر حاصل گردیده است:

جدول (۱) شرایط زمینه‌ای

مفاهیم	مقوله	بعد
دائم الوضو	تقید به ارزش‌های دینی	شرایط زمینه‌ای
آموختن از گذشته		
توسل به ائمه اطهار (ع)		
نماز مستحبی		
صبر و استقامت		
ایمان عمیق قلبی		
التزام به احکام شرع		
قرائت همواره دعای فرج		
نماز اول وقت		
نماز شکر		
نماز عنصر رهایی‌بخش		
نردبان ترقی روحی و معنوی		
اقامه عدالت		
متعهد بودن		
نداشتن غرور		
بزرگ اندیشی		

امدادهای غیبی		
نصرت الهی		
هدایت الهی		
دعا و توکل		
دین‌داری		
نماز اول و وقت		
فطرت پاک		
دوری از هوای نفس		
نیت الهی		
تقید به نماز اول وقت		
رفتار خوب		
فعل و عمل		
زوال قطعی جبهه باطل		
پیروزی جبهه حق		
روضه و دعا		
تجربیات تاریخی	ساده زیستی	
دوری از تجمل‌گرایی		
وجهه مدیریتی		
زرق‌وبرق دنیا		
امتیازات مادی		
آقازاده بی‌صلاحیت	حساست در استفاده از بیت‌المال	
مصارف ضروری		
سوءاستفاده کنندگان		
اموال مسلمین	انگیزه و تخصص	
کارآیی بالا		
نتایج مطلوب		
اعتماد به زیردستان		
امتیازات مادی و معنوی		
سفرهای زیارتی		
تعهد انقلابی		
اعتقاد قلبی و مذهبی		

جدول (۲) شرایط مداخله‌گر

مفاهیم	مقوله	بعد
معرفت دینی	شهید صیاد و جوانان	شرایط مداخله‌گر
تبعیت از ولایت		
رعایت عدالت		
انتقال تجربیات		
ترویج ارزش‌های دفاع مقدس		
تعهد و تخصص	مدیریت جهادی	
روحیه و تفکر انقلابی		
جبران عقب‌ماندگی‌ها		
نفوذ بر رفتار زیردستان		
روحیه بالا		
ایجاد انگیزه		
تشویق‌های مادی و معنوی		
علم و دانش		
شایسته‌سالاری		
راه حل ایده آل		تصمیم‌گیری در شرایط بحرانی
تجربیات گذشته		
مشورت گرفتن		
حالت تهاجمی		
همکاری ارتش و سپاه		
آموزش نیروهای مردمی		
مدیریت بحران		
فرماندهی در صحنه		
ریسک‌پذیری		
توکل به خدا		
احساس مسئولیت	برنامه‌ریزی عملیاتی	
فرایند تفکر		
هدف مطلوب		
دقیق بودن		
عدم ابهام و کلی‌گویی		

برآورد هزینه‌ها		شرایط مداخله‌گر
محاسبه نیروی انسانی		
حوادث پیش‌بینی نشده		
برنامه‌ریزی روزانه و هوشمندانه		
تسخیر قلعه‌ها		
تقسیم کار	توان سازمان‌دهی	
رابطه بین مشاغل و مناصب سازمانی		
جلوگیری از تداخل مسئولیت‌ها		
شایسته‌سالاری		
تخصص و تعهد	مسائل برون‌سازمانی	
اختلافات سیاسی		
همکاری و مشاوره		
قرارگاه مشترک		
فرماندهی مشترک		
پیشنهاد پذیری		
رعایت اصل وحدت در عین کثرت		
احترام متقابل		

جدول (۳) مقوله محوری

مفاهیم	مقوله	بعد
قابلیت‌های فکری	فرماندهی و نبوغ نظامی	مقوله محوری
اندوخته‌های علمی		
اعتقاد و ایمان		
هنر به‌کارگیری منابع انسانی		
دانش نظامی		
فرماندهی در صحنه		
استفاده بهینه از تجهیزات نظامی		
متخلق به اخلاق اسلامی		
منضبط و با برنامه		
هدایت و کنترل نیروها		
قابلیت‌های فکری		
اندوخته‌های علمی		
اعتقاد و ایمان		
هنر به‌کارگیری منابع انسانی		
دانش نظامی	ولایت مداری	مقوله محوری
فرماندهی در صحنه		
استفاده بهینه از تجهیزات نظامی		
تبعیت محض		
ضمانت هدایت		
عاقبت‌به‌خیری		
بزرگ‌ترین نعمت خدا		
اجرای به‌موقع فرامین	تواضع و فروتنی	مقوله محوری
امر و دستور		
سرباز صادق		
سعه‌صدر		
کمک به خانه و خانواده		
دیدار علما		
تربیت فرزندان		
انجام واجبات		
ترک محرمات		
صله‌رحم		
نرم‌خویی		
مهربانی و افتادگی		

جدول (۴) راهبردها

مفاهیم	مقوله	بعد
تقویت ایمان دینی دانشجویان و کارکنان	قدرت بازدارندگی	راهبردها
ارتقاء روحیه شهادت‌طلبی		
ایجاد ترس و رعب در دشمن		
تقویت دانش نظامی	حفظ و بسط عناصر قدرت	
فرماندهی باصلاحیت و بادانش		
همکاری مردم با مسئولان و آمادگی نیروهای مسلح برای دفاع از میهن		
دفاع از ارزش‌های اسلامی، استقلال و عزت ملی	دفاع مقتدرانه	
ارتقاء روحیه سلحشوری و نترس بودن در برابر دشمنان		
تقیه نکردن در دفاع از نظام اسلامی و ارزش‌های آن		
ارتقاء دانش سیاسی نسبت به مسائل روز داخلی و منطقه‌ای	بسط عقلانیت	
حفظ روحیه انقلابی‌گری	ایستادگی و دفاع از آرمان‌ها و منافع ملی	
رشادت آگاهانه و شجاعت همراه با فرزاندگی		
فهمیدن نقشه دشمن در عرصه‌های مختلف		
پیشگیری، دفاع خوب با حمله پیش‌دستانه بر اساس نقشه دشمن	شناخت دشمن و جهت‌گیری آن	
عمق راهبردی	توجه به مؤلفه‌های قدرت	راهبردها
اقتدار در عرصه سازندگی		
حضور در منطقه		
تقویت عناصر قدرت		
استحکام داخلی و عزم جزم برای دفاع مشروع و منطقی	استحکام ساخت داخلی نظام	
حضور مردمی در عرصه‌های مختلف		
حفظ وحدت به‌عنوان حصار دفاع از کشور	حفظ وحدت	
هم‌داستان و هم‌سخن بودن مسئولان در دفاع از کشور		
افزایش قدرت	دفاع مقتدرانه	
دفاع از مظلومان		
عدم تعرض و تجاوز به دیگران		
دفاع از جنبش‌های آزادی‌بخش		
حضور همه در عرصه انقلاب و عرصه دفاع از کشور	حضور مردمی	راهبردها
هوشیاری و حضور همیشگی ملت در صحنه		

جدول (۵) پیامدها

مفاهیم	مقوله	بعد
پیوستن دانشجویان شجاع به بدنه نیروهای مسلح	ارتقاء آمادگی‌های روحی ن۰	پیامدها
تقویت آمادگی رزمی نیروهای مسلح		
مردمی بودن دانشجویان و کارکنان نیروهای مسلح		
پاک‌دامنی و زهد		
تسلیم و رضای انسان		
قدرت ایمان، باور و امید دادن به جوانان		
وظیفه اسلامی، انقلابی و ملی بودن آمادگی		
تسلیم در برابر خواست خداوند		
پناه بردن به خدا در مشکلات و گرفتاری‌ها		
استحکام توان دفاعی کشور باایمان به وحدانیت خدا		
پادررکاب بودن نیروهای مسلح	ولایت‌پذیری	پیامدها
ولایت‌فقیه نسخه نجات‌بخش		
ولایت‌پذیری عملی		
وحدت بر سر اصول انقلاب	بسط وحدت	پیامدها
دوری از اختلافات سیاسی		
اسوه مقاومت در برابر استکبار	مقاومت در برابر دشمن	
هراس نداشتن از حمله‌های دشمن		

جدول (۶) شرایط علی

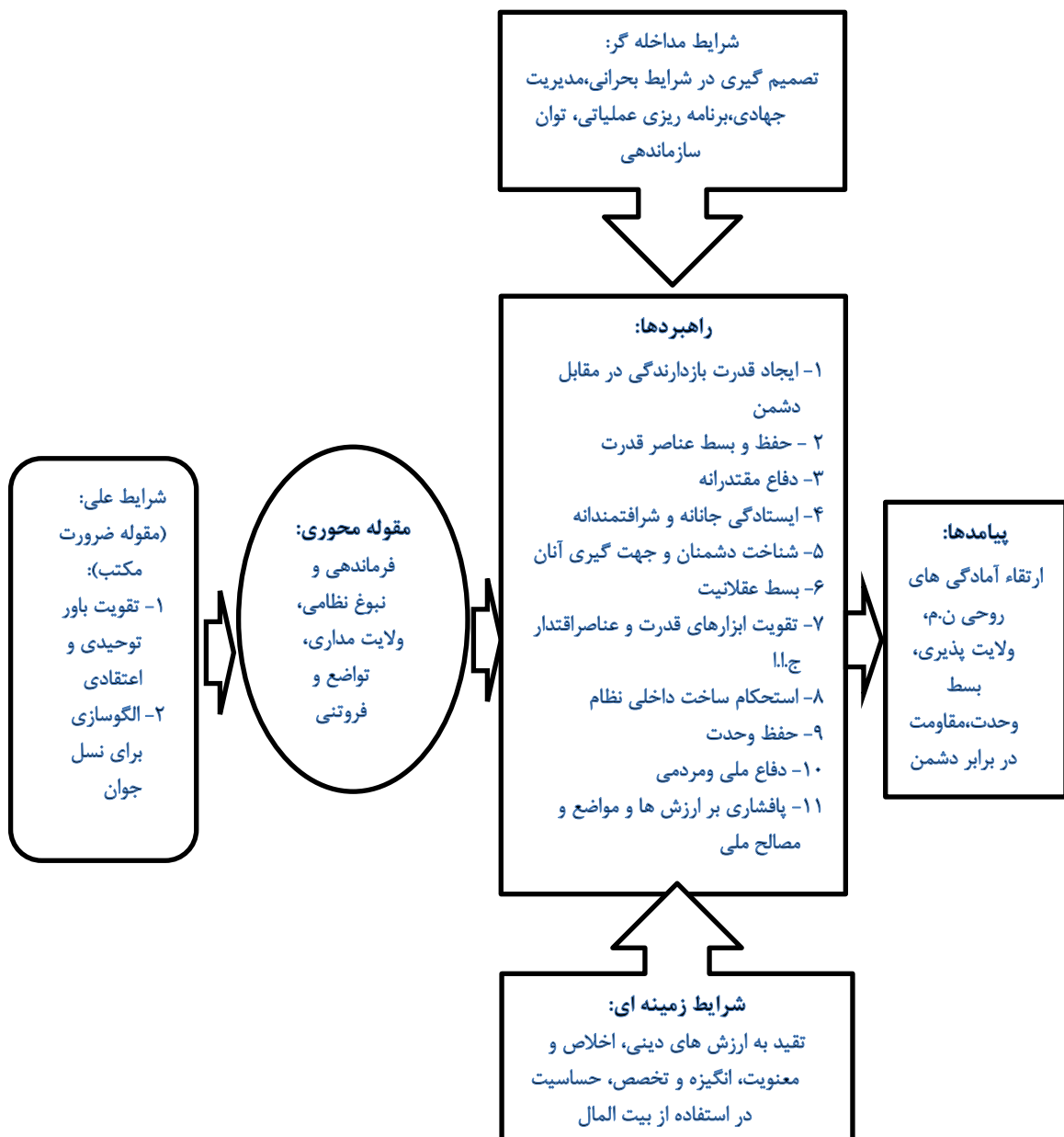
مفاهیم	مقوله	بعد
تقویت باور توحیدی و اعتقادی	ضرورت‌ها	شرایط علی
تسهیل در رسیدن به اهداف نظامی		
الگوسازی برای نسل جوان		
جنگ تبلیغاتی دشمن		
وحدت و همکاری		
تهدید همیشگی دشمن		

مرحله سوم، کدگذاری انتخابی

این مرحله از پژوهش برای تفسیر و تبیین الگو استخراج‌شده صورت گرفته است. در این مرحله بر اساس نتایج دو مرحله کدگذاری قبلی به تولید الگو پرداخته شده است. از این رو در راستای

گام سوم در این پژوهش الگوی نظام‌مند مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی ارائه گردیده است.

شکل (۲): الگوی پارادایمی مکتب تربیتی - اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی

بحث و نتیجه‌گیری

شناخت و فهم درست اندیشه‌ها و به بیانی دیگر، تبیین نظریه‌های بنیادین و اندیشه‌های که فعلیت یافته باهدف فهم، جهت‌گیری درست، دریافت معیار سنجش و تصویری منطقی و شفاف از موضوعات مورد مطالعه، بسیار دارای اهمیت است. در این میان مکتب سپهبد شهید علی صیاد شیرازی، موضوعی اساسی و تعیین‌کننده در رفتار و عملکرد دفاعی نیروهای مسلح و به‌خصوص برای نسل جوان ارتش ج.ا.ایران به شمار می‌رود. تبیین مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی دربردارنده مبانی، اصول، مؤلفه‌ها و شاخص‌های معین و متقنی است که ناشی از نوع نگاه و جهان‌بینی نسبت به دفاع و امنیت و مجموعه‌ای از باور و گزاره‌های ثابت و مبتنی بر اعتقادات، احکام و اخلاقیات مستخرج از قرآن کریم، سنت و سیره پیامبر اسلام (ص) و ائمه معصومین (ع) و آراء و نظریات اسلام‌شناسان است. به‌عبارت‌دیگر، در تبیین مکتب تربیتی و اخلاقی شهید صیاد از یکسو می‌توان به بیان افکار، آراء و حقایق، ارائه‌علیت، تفسیر رویدادها، تأکید بر وضعیت‌ها، مشخص نمودن مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و وضعیت مطلوب پرداخت و از سوی دیگر با طرح نظریات مهم و تأثیرگذار و شاکله نظری به بررسی روش‌های شناخت، منطق و حاکم بودن عقلانیت در آرا توجه خاص نمود تا در پرتو آن جهان‌بینی و مبانی اندیشه‌های مطرح کشف گردد. می‌توان گفت مکتب تربیتی و اخلاقی شهید صیاد چراغ راهی است که اساس منش، شخصیت و رفتار نظامی و چگونگی تأمین امنیت، استواری و گسترش اقتدار دفاعی کشور بوده است و روشن‌کننده مسیر جهاد و مبارزه با استبداد و استکبار جهانی و بسترساز حرکت به سمت تمدن‌نوین اسلامی است. مقابله با تهدیدات دشمنان منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای نسبت به انقلاب و نظام اسلامی یکی از آموزه‌های راهبردی مکتب تربیتی و اخلاقی شهید صیاد برای محدودسازی قدرت بازیگرانی است که از قابلیت مؤثر در جهت ایفای نقش در مناطق پیرامونی برخوردارند و در شرایط کنونی اندیشه‌های دفاعی و راهبردی مقابله با انواع تهدیدات در رویکرد شهید صیاد بخشی از ضرورت‌های راهبردی ج.ا.ایران برای تأثیرگذاری بر محیط منطقه‌ای محسوب می‌شود؛ بنابراین، مکتب تربیتی و اخلاقی ایشان را باید به‌عنوان بخشی از نیاز فرهنگ هویتی جمهوری اسلامی ایران برای کنترل و مقابله با تهدیدات دانست. در همین راستا، پژوهش حاضر در راستای تدوین نظام‌مند منظومه‌ی نگرش‌ها و بینش‌های مکتب تربیتی و اخلاقی شهید صیاد صورت گرفته است. در این خصوص با مدنظر قرار دادن پژوهش‌های صورت گرفته و با یک سازوکار متفاوت از آن‌ها از نظر چارچوب نظری و روش‌شناسی پژوهشی در قالب روش نظام‌مند داده‌بنیاد به خوانش و بررسی

متن‌های موجود در حوزه تربیتی و اخلاقی ایشان پرداخته‌شده و تلاش گردیده عصاره دیدگاه‌ها و ویژگی‌های شخصیتی و رفتاری در خصوص شهید صیاد استخرآج، کدگذاری و مفهوم‌سازی شود و پس از دست یافتن به مقوله‌های اصلی و فرعی، الگوی مکتب تربیتی و اخلاقی ایشان به‌گونه‌ای «نظام‌مند» و «هدفمند» طراحی گردد. در راستای پاسخ به سؤال پژوهش سه مرحله کدگذاری: (۱) اولیه برای شناسایی کدها و مفاهیم مکتب، (۲) کدگذاری محوری برای تعیین مقولات اصلی (۳) و درنهایت کدگذاری انتخابی برای ترسیم الگوی «نظام‌مند» مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی صورت گرفته است. در گام اول پس از کدگذاری اولیه مکتب تربیتی و اخلاقی شهید صیاد، تعداد ۲۱۶ گزاره شناسایی و احصاء گردید. پس از بازخوانی گزاره‌ها، ۱۹۳ مفهوم به دست آمد. در راستای گام دوم پژوهش، پس از بازخوانی مفاهیم و کدگذاری محوری ۳۱ مقوله فرعی به دست آمد. در بین مقوله‌های اصلی عوامل بسترساز و زمینه‌ای در مکتب سپهبد شهید صیاد شیرازی با بیشترین گزاره (۴۸ گزاره) از اهمیت بالاتری برخوردار است. در انتها در راستای هدف اصلی پژوهش مدل نظام‌مند مکتب تربیتی و اخلاقی سپهبد شهید صیاد شیرازی برگرفته از مدل نظری «استراوس-کوربین»-ترسیم و ارائه گردید.

راهبردها:

- ۱- تقویت ایمان دینی دانشجویان و کارکنان نیروهای مسلح
- ۲- ارتقاء روحیه شهادت‌طلبی بر اساس روحیات سپهبد شهید صیاد شیرازی
- ۳- تقویت دانش نظامی دانشجویان دانشگاه‌های افسری
- ۴- تلاش برای تربیت فرماندهان باصلاحیت و با دانش روز
- ۵- نهادینه‌سازی فرهنگ همکاری مردم با مسئولان و آمادگی نیروهای مسلح مؤمن برای دفاع از میهن
- ۶- ارتقاء روحیه سلحشوری و نترس بودن در برابر دشمنان در دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش
- ۷- افزایش آگاهی دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش نسبت به مسائل بین‌المللی
- ۸- ارتقاء دانش سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش نسبت به مسائل روز داخلی و منطقه‌ای
- ۹- تقویت روحیه انقلابی‌گری دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش
- ۱۰- تقویت عناصر قدرت در ارتش جمهوری اسلامی ایران
- ۱۱- حفظ وحدت به‌عنوان حصار دفاع از کشور

- ۱۲- هم‌داستان و هم‌سخن بودن مسئولان در دفاع از کشور
۱۳- تلاش برای حضور همه در عرصه انقلاب و عرصه دفاع از کشور

فهرست منابع

- اسفندیار، ولی‌اله و عباسیان، محمد. (۱۴۰۲). آسیب‌شناسی و اولویت‌بندی مطلوبیت برنامه‌های تربیتی- آموزشی نظامی با هدف تحول در آن‌ها (متناسب با تهدیدات و نیازهای عملیاتی روز یگان‌های نزاجا)، فصلنامه مدیریت نظامی، ۲۳(۱)، ۵۵-۹۰.
- امام خمینی، روح‌الله (۱۳۹۱). تهذیب نفس و سیر و سلوک از دیدگاه امام خمینی، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خامنه‌ای، سید علی، بیانات معظم له، قابل دسترسی در:
<https://farsi.khamenei.ir>
- احمدی زند، حسین علی (۱۴۰۰). شاخص‌های مدیریتی شهید صیاد شیرازی، مجله تخصصی بصیرت، شماره ۵.
- آقا نظری، حسن؛ توکلی، محمدجواد؛ بیدار، محمد (۱۳۹۷). معناشناسی مکتب، نظام و علم در ادبیات اقتصاد اسلامی، معرفت اقتصاد اسلامی، سال ۱۱، شماره ۱۳.
- باقری دولت‌آبادی، علی (۱۴۰۰). انقلاب اسلامی و مکتب سازی: نمونه موردی مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی، فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس، دوره ۷، شماره ۴.
- پاسبان، ابوالفضل (۱۳۹۴). شیوه‌های مدیریت و رهبری نظامی شهید سپهبد صیاد شیرازی در جنگ و تطبیق آن با آموزه‌های اسلامی، مدیریت و پژوهش‌های دفاعی، شماره ۷۸.
- جلیلیان، راهیل (۱۳۹۹). بررسی زندگی‌نامه سپهبد شهید علی صیاد شیرازی، پژوهش ملل، دوره اول، شماره ۱۰.
- حسینی، سید ناصر (۱۳۹۹). نقش شهید صیاد شیرازی در سه مقطع حساس از جنگ ایران و عراق به‌عنوان انسجام دهنده نیروهای مسلح، فصلنامه علوم و فنون نظامی، سال شانزدهم، شماره ۵۴.
- خوش‌طینت، محمد (۱۴۰۰). محور مقاومت در غرب آسیا، فصلنامه بصیرت، سال ۲، شماره ۴.
- دیویس، تونی (۱۳۸۷). اومانیسیم، مترجم عباس مخبر، تهران: نشر مرکز.
- ذاکری، مجتبی (۱۳۹۸). شرح حدیث جنود عقل و جهل امام خمینی، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- زارعی، معصومه (۱۴۰۰). پیش درآمدی بر مکتب‌شناسی فقهی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- سجادی انصاری، علی؛ احمدی، علی حسین (۱۳۸۹). فرماندهان دفاع مقدس و نبوغ نظامی و خلاقیت، تهران: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران.
- صادقی، حشمت‌الله (۱۴۰۲). انقلاب اسلامی برگرفته از مکتب امام خمینی (ره)، فصلنامه تخصصی بصائر، شماره ۳.
- ضیایی، کرم الله (۱۳۹۰). مکتب‌شناسی فقهی، مجله فقه، شماره ۴۸.

- عراقی، عبدالله؛ بیدگلی، محمد؛ رجبی ده برزویی، اصغر (۱۴۰۱). واکاوی اهداف جنگ شناختی دشمن و راه کارهای تاب‌آوری مقابله با آن با تأکید بر آموزه‌های قرآن، مطالعات دفاع مقدس، دوره ۸، شماره ۴۱.
- علوی، سید محمد؛ اسماعیلی، محمد (۱۳۹۷). ارائه الگوی فرماندهی مطلوب از دیدگاه اسلام و بیانات مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی) با رویکرد فرا ترکیب، فصلنامه مدیریت نظامی، سال ۱۸، شماره ۱.
- فراتی، عبدالوهاب (۱۳۷۸). مفهوم حکومت اسلامی و جمهوری اسلامی از دیدگاه امام خمینی (س)، علوم سیاسی، ش ۵، تابستان.
- فیروزگاه، زری؛ بهرامی خوشکار، محمد (۱۳۹۸). مکتب امام خمینی (ره) و دولت، ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، دوره دوم، شماره ۳.
- مطهری، مرتضی (۱۳۸۹). مجموعه آثار شهید مطهری، جلد ۱، تهران: صدرا.
- مهدیان، حسین؛ ترکاشوند، جلال (۱۳۹۹). الگوی نظام‌مند دفاع از منظر اندیشه دفاعی مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی)، فصلنامه مدیریت نظامی، سال هشتم، شماره ۶.
- مهدیان، حسین؛ ترکاشوند، جلال (۱۴۰۱). الگوی نظام‌مند جهاد تبیین از منظر مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی)، فصلنامه مدیریت نظامی، سال دوم، شماره ۸.
- موثقی، احمد (۱۳۹۷). مکتب و مرام امام خمینی (س): بنیادگرایی اسلامی یا رادیکالیسم اسلامی، کدام‌یک؟ مجموعه مقالات کنگره بین‌المللی امام خمینی و احیاء تفکر دینی.
- نجاران طوسی، حامد (۱۳۹۹). مفهوم مکتب در منظومه فکری امام خامنه‌ای، دومین همایش بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی: مکتب شهید سلیمانی الگوی تربیت مدیران جهادی و تمدن ساز، تهران: دانشگاه امام حسین (ع).
- هاشمی شیخ‌شانی، سیده عظیمه؛ کشاورز شگری، عباس (۱۳۹۹). بررسی راهبردهای فرماندهی شهید امیر سپهبد علی صیاد شیرازی در دوران دفاع مقدس، فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس، دوره ۶، شماره ۲.
- هدایتی، احمدرضا (۱۳۹۳). آشنایی اجمالی با مفهوم مکتب، وب‌سایت ره توشه، قابل دسترس در:

<http://rahtooshe.com/p=۲۳۸۳>

- Baris, Kirdemir (۲۰۲۳). Hostile Influence and Emerging Cognitive Threats in Cyberspace (Report). Centre for Economics and Foreign Policy Studies. JSTOR resrep۲۱۲۳۲.